

Darko Pranjić

**EKONOMSKI TRENDOVI U RUDARSKOM SEKTORU
I ZNAČAJ ZA INDUSTRIJU GRAĐEVINSKIH MATERIJALA**

Polazna točka za analizu ekonomskih trendova u rudarskom sektoru je 2008. godina, kada je donesena **Strategija gospodarenja mineralnim sirovinama Republike Hrvatske** koja je izrađena u ožujku 2008., kao sastavni dio Strategije gospodarskog razvitka Republike Hrvatske, a usvojila ju je Vlada Republike Hrvatske u srpnju 2008. godine.

Razmatraju se:

- ekonomski trendovi u rudarskom sektoru do 2008. godine**
- ekonomski trendovi u rudarskom sektoru nakon 2008. godine**

EKONOMSKI TRENDVI U RUDARSKOM SEKTORU DO 2008. GODINE

U Strategiji gospodarenja mineralnim sirovinama Republike Hrvatske zabilježeni su značajni pozitivni ekonomski trendovi u rudarskom sektoru do 2008. godine, uz napomenu da ekonomski trendovi u rudarskom sektoru nakon 2008. godine postaju negativni.

U nastavku se navode pozitivni trendovi utvrđeni u Strategiji gospodarskog razvitka Republike Hrvatske iz 2008. godine.

Broj odobrenih eksploatacijskih polja

U Republici Hrvatskoj je 2008. godine bilo odobreno:

- 584 (aktivnih) i 40 (neaktivnih) eksploatacijskih polja** čvrstih mineralnih sirovina,
- 3** eksploatacijska polja geotermalne i mineralne vode i
- 59** eksploatacijskih polja ugljikovodika (naftna i naftno-plinska polja).

Uključivanjem tada već utvrđenih **161 istražnih prostora** kao potencijalnih rudarskih objekata, stanje glede potencijala u rudarskom sektoru bilo bi još izraženije.

RAST broja registriranih pravnih osoba

U razdoblju **od 1997. do 2006.** godine broj registriranih pravnih osoba u djelatnosti Rudarstva i vađenja **porastao za 47 %**. U istom razdoblju ukupan broj svih ostalih registriranih pravnih osoba **porastao je za 34,5 %** sa 177 730 (1997. godine) na 239 131 (2006. godine). Rast broja registriranih pravnih osoba u djelatnosti Rudarstvo i vađenje u promatranom razdoblju bio je **daleko veći** od rasta ukupnog broja svih ostalih registriranih pravnih osoba.

RAST broja zaposlenih u pravnim osobama

Na dan 31. travnja 2006. godine, broj zaposlenih u pravnim osobama u djelatnosti Rudarstva i vađenja iznosio je **8 844 zaposlenika**. U promatranom razdoblju **od 2002. do 2006.** broj zaposlenih u djelatnosti Rudarstvo i vađenje porastao je za gotovo **26 %**.

RAST bruto domaćeg proizvoda

Bruto domaći proizvod u djelatnosti Rudarstvo i vađenje u promatranom periodu od 2001. do 2004. godine zabilježio je porast od **53,3 %**.

Procjene za godišnje stope RASTA eksploatacije

U Strategiji gospodarskog razvitka Republike Hrvatske iz 2008. godine predviđene su prosječne godišnje

stope rasta eksploatacije za pojedine mineralne sirovine.

Na primjer za **tehničko-građevni kamen** predviđena je prosječna godišnja stopa rasta eksploatacije u iznosu od **0-0,4%**, za **arhitektonsko-građevni kamen** u iznosu od **4%**, za **sirovinu za industrijsku** preradu u iznosu od **2,5%**, itd.

EKONOMSKI TRENDVI U RUDARSKOM SEKTORU NAKON 2008. GODINE

PAD prihoda i broja zaposlenih u pravnim osobama

Broj zaposlenih te osnovni financijski rezultati poslovanja poduzetnika u području djelatnosti B - Rudarstvo i vađenje u razdoblju od 2009. do 2021. godine (izvor: FINA)

Godina	Rudarstvo i vađenje				
	Broj zaposlenih	Broj subjekata	Prihodi (u 1.000 kn)	Neto dobit (u 1.000 kn)	Prosječne mjesečne neto plaće (kn)
2009.	6 869	248	8.394.108	299.905	6.547
2010.	6 073	257	5.137.367	-405.630	6.925
2011.	5 458	254	4.306.857	-138.445	7.351
2012.	5 053	244	4.145.627	274.513	6.954
2013.	4 850	234	5.466.565	484.731	7.067
2014.	4 466	237	5.537.829	612.190	7.652
2015.	4 201	224	4.132.227	-169.938	7.377
2016.	3 643	221	3.332.096	-332.084	7.290
2017.	3 364	209	3.245.802	165.615	7.580
2018.	3 440	218	3.720.705	292.137	8.312
2019.	3.604	209	3.701.897	16.025	8.485
2020.	3 359	222	3.021.782	-138.889	8.254
2021.	3 468	224	3.306.101	48.241	8.087

Prema podacima iz godišnjih financijskih izvještaja, u području djelatnosti rudarstva i vađenja za period od 2009. do 2021.

-**neto dobit** rudarskih subjekata manja je za **83.9 %**

-**ukupni prihodi** manji su za **50,45 %**

-**broj zaposlenih** manji je za **49,5 %**.

Osvrt na trendove o uvozu i izvozu

Prerađivačka industrija ima najveći utjecaj na porast izvoza i uvoza, dok Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija znatno utječe na porast izvoza, a **Rudarstvo i vađenje imaju utjecaj na porast uvoza.**

Izvoz rudarstva i vađenja povećan je pod utjecajem znatnog povećanja izvoza sirove nafte u Mađarsku. U Mađarsku je u posljednje tri godine izvezeno **više od 1 milijun tona** sirove, nerafinirane hrvatske nafte preko jadranskog naftovoda a samo jedan dio bio je transferiran uglavnom skupljim željezničkim putem, u jedinu preostalu Ininu rafineriju u Rijeci.

Na primjer od ukupno proizvedene količine hrvatske nafte u 2020., u Rijeku je poslano tek oko **16 %**.

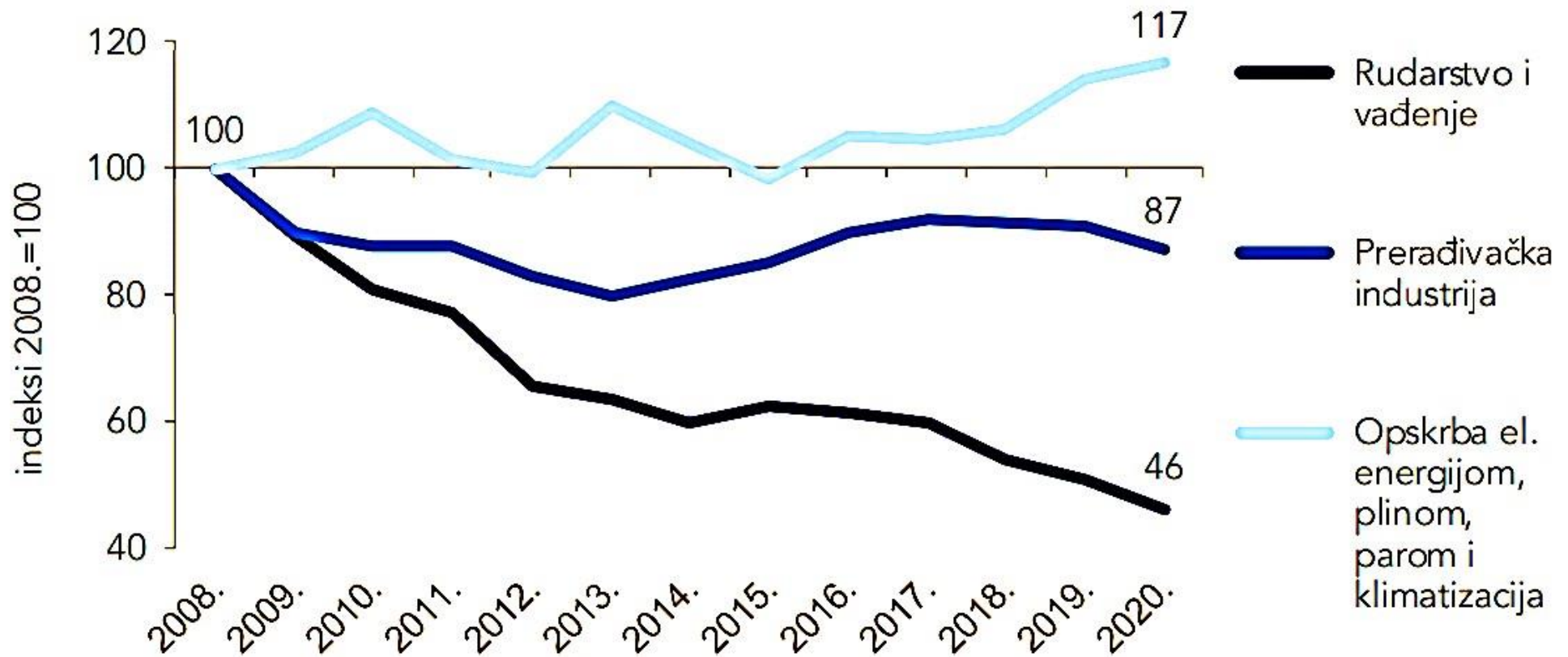
Preradom većih količina nafte u vlastitim rafinerijama stvarala bi se puno veća dodatna vrijednost te bi korist imalo cijelo hrvatsko gospodarstvo, a ujedno bi se i više moglo utjecati na formiranje konačne cijene benzina.

PAD industrijske proizvodnje

Praćenjem izvještaja o kretanju industrijske proizvodnje registrira se **pad proizvodnje u rudarstvu** što je jedan kontinuirani trend dugi niz godina.

Kretanje obujma industrijske proizvodnje prikazuje se i tumači stopama promjena izračunanih na temelju kalendarski prilagođenih indeksa.

INDUSTRIJSKA PROIZVODNJA kalendarski prilagođeni indeksi, 2008=100

Izvor: DSZ; izračun HGK

PAD broja eksploatacijskih polja i istražnih prostora

U Republici Hrvatskoj je **2008.** godine bilo odobreno **584 (aktivnih)** eksploatacijskih polja čvrstih mineralnih sirovina i **161 istražnih prostora**, uz 40 (neaktivnih) eksploatacijskih polja, prema podacima iz Strategije gospodarenja mineralnim sirovinama RH.

Na dan 18. svibnja 2021. u Registre eksploatacijskih polja mineralnih sirovina bilo je upisano **334 (aktivnih)** eksploatacijskih polja čvrstih mineralnih sirovina i **14 istražnih prostora** uz 146 (neaktivnih) eksploatacijska polja čvrstih mineralnih sirovina.

Broj aktivnih eksploatacijskih polja čvrstih mineralnih sirovina 2021. godine bio **manji za 43% u odnosu na 2008.** godinu a **broj istražnih prostora manji za 91%.**

PAD bruto domaćeg proizvoda

Sudjelovanje bruto domaćeg proizvoda u djelatnosti „Rudarstvo i vađenje“ u ukupnom bruto domaćem proizvodu RH u razdoblju 2008.-2021. godine (izvor: DZS)

Rudarstvo i vađenje udio u BDP-u (%)	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
	0,7	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9	0,7	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2

Izvor: DSZ

Sudjelovanje bruto domaćeg proizvoda u djelatnosti „Rudarstvo i vađenje“ u ukupnom bruto domaćem proizvodu RH u razdoblju **2008.-2021. manji je za 71%.**

ZNAČAJ RUDARSKE DJELATNOSTI **za industriju građevinskih materijala i druge grane gospodarstva**

Udio djelatnosti „Rudarstvo i vađenje“ u ukupnom BDP-u je relativno nizak, ali ako se uzme u obzir važnost mineralnih sirovina i finalnih proizvoda iz sirovina u svakom slučaju je značajan jer **radi se o industrijskoj grani koja STVARA NOVE VRIJEDNOSTI I POTIČE I PODRŽAVA RAD ČITAVOG NIZA DRUGIH PROIZVODNIH GRANA GOSPODARSTVA**).

Hrvatska nije posebno bogata mineralnim sirovinama pa se ne može ubrojiti u "rudarske zemlje". Kako je **EKSPLOATACIJA MINERALNIH SIROVINA PRIMARNA DJELATNOST U GOSPODARSTVU** svake zemlje tako i u nas rudarstvo ipak ima veliku važnost.

Po vrijednosti najznačajnija je u Hrvatskoj djelatnost istraživanja i eksploatacije nafte i plina, zanemariva je eksploatacija mineralnih sirovina za proizvodnju metala, eksploatacija nemetala zadovoljava glavninu potreba industrije građevinskih materijala.

Trenutno se u Hrvatskoj eksploatiraju slijedeće nemetalne mineralne sirovine:

arhitektonsko-građevni kamen (blokovski i pločasti), boksit, ciglarska glina, gips, građevni pijesak i šljunak, karbonatne mineralne sirovine za industrijsku preradbu, keramička i vatrostalna glina, kremeni pijesak, mineralne sirovine za proizvodnju cementa, morska sol, tehničko-građevni kamen i tuf.

Mineralne sirovine ne vrjednuju na odgovarajući način jer se prepoznaje samo onaj dio koji izravno ide na tržište.

Približno 80% proizvodnje djelatnosti „Rudarstvo i vađenje“ je reprodukcijski materijal za druge industrijske grane npr. graditeljstvo, prehrambenu, kemijsku i metaloprerađivačku industriju, a 20% je roba široke potrošnje.

Procjena obavljena u Studiji o planiranju (gospodarenju) mineralnim sirovinama u Europi pokazuje da se **u slučaju uključenja i industrije koja i završno obrađuje mineralne sirovine broj zaposlenih povećava za 30 do 40 puta.**

Gotovo sve, od stambenih zgrada, cesta, mostova, željeznica, motornih vozila, dalekovoda, plovila, zrakoplova i dr. u izravnom ili prerađenom obliku sazdano je od mineralnih sirovina.

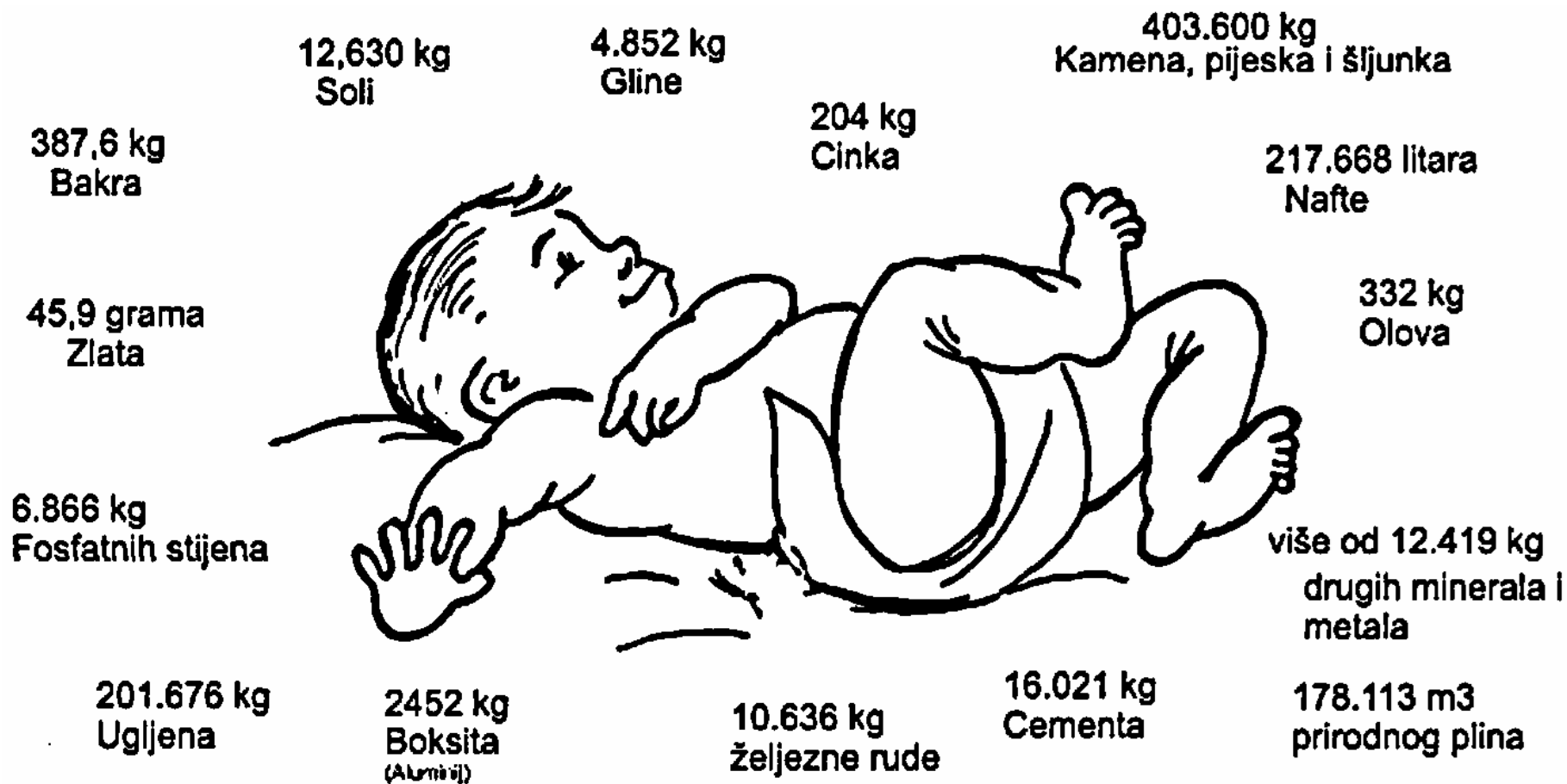
Čak i plastični proizvodi koji preplavljaju čovjekovu svakidašnjicu izrađeni su od mineralne sirovine - nafte. Praktično sve, osim hrane i odjeće, pa i njih, čovjek ostvaruje iz mineralnih sirovina ili pomoću od njih izrađenih proizvoda.

Veliki značaj u primjeni mineralnih sirovina trebao bi snažnije valorizirati njihovu eksploataciju.

Javno mišljenje, posebice kada je riječ o čvrstim mineralnim sirovinama, to izrazito devalvira.

Svjedoci smo, stalnih pritisaka na proizvođače mineralnih sirovina od strane raznih grupacija koje se proklamiraju kao zaštitari prirode, okoliša, životnog prostora i sl. Istinske ekološke udruge imaju pravo prosvjedovati gdje god se nalaze primjeri nesavjesnog djelovanja bilo da se radi o rudarskoj ili drugim djelatnostima. No, često se ili zaboravlja ili iz različitih interesa zanemaruje osnovna činjenica, a to je da su **mineralne sirovine nužne ne samo za razvoj nego i za opstanak društva.**

PRIMJER: Prosječna potrošnja mineralnih sirovina i materijala iz mineralnih sirovina u životnom vijeku čovjeka

© Mineral Information Institute Golden, Colorado

Jedan čovjek u životnom vijeku prosječno potroši **1.168.000 kg** raznih mineralnih sirovina i materijala iz mineralnih sirovina minerala.

PRIMJER:

Kalcijev karbonat (iz stijena) danas se koristi kao lijek iz skupine lijekova s djelovanjem na probavni sustav. Koristi se u liječenju simptoma hiperaciditeta, žgaravice i nadutosti, kao i kod liječenja hiperfosfatemije u bubrežnih bolesnika. Koristi se i kao dodatak prehrani, pri čemu najviše služi za suplementaciju kalcija, kod osoba koje imaju niske razine kalcija ili se nalaze u rizičnoj skupini. Često se pronalazi i u hrani, gdje se pojavljuje u obliku prehrambenog aditiva, gdje služi kao bojilo, nutrijens, regulator kiselosti. Osim toga, kalcijev karbonat se danas naveliko upotrebljava u farmaceutskoj industriji kao pomoćna tvar, koja omogućava oblikovanje lijekovitih pripravaka.

Bez rudarstva ne bismo imali niti jednu drugu industriju. Naši mobiteli, laptopi, Internet, automobili, svi drugi strojevi i uređaji, energetske sustavi, elektrane koje proizvode energiju, građevine u kojima živimo, ceste po kojim se vozimo – svi ovise o rudarstvu bez kojeg ne bi bili mogući. Drugim riječima, **sve što nam treba za život, a što ne možemo uzgojiti iz zemlje ili sintetizirati u laboratoriju, mora biti izvađeno iz zemljine kore.**

ŠTO JE RAZLOG za negativne ekonomske trendove u rudarstvu u posljednjih petnaestak godina

???

1. **Globalna financijsko-ekonomska kriza od 2008. do 2014. godine**
2. **Epidemija korona virusom**
3. **Nedostatak potencijalnih lokacija pogodnih za eksploataciju**
4. **Prostorno planske zapreke**
5. **Mnogobrojne birokratske procedure i administrativne zapreke**
6. **Neporezna i parafiskalnih davanja**
7. **Inflacija potrošačkih cijena**

Negativan utjecaj inflacije na gospodarstvo manifestira se kroz porast materijalnih troškova (domaćih ili uvoznih), smanjenja produktivnosti rada ili ekonomičnosti poslovanja, kroz uvođenja novih fiskalnih opterećenja, poreza, doprinosa, carina, kroz povećanje troškova sirovina i troškova proizvodnje i cijena energenata.

Godišnjih prosječna stopa inflacije od 2008. do 10. mj. 2022. (izvor: DZS)

Inflacija (%)	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022. 1.-10.
	3,4	1,1	1,9	1,2	5,2	0,1	-0,9	-0,8	0,9	1,1	0,2	2,0	-0,3	0,2	12,1

Prosječna stopa inflacija u listopadu 2022. iznosila je 13,2 %

Darko Pranjić

HVALA NA PAŽNJI !